

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XLII
Nº 1057
De febreiro a
marzo de 2024
Benia quen constrúe
a paz!

18F: Quen falou de susto?

CHEGANDO AO
PARLAMENTO

O trasno

Daniel López Muñoz

“Transversalidade”, o segredo do éxito (si, do éxito)

A transversalidade é unha das cousas interesantes que se poñen de moda na política pero que se desgastan a medida que se fala delas máis do que se practican. O esbardalle, a falta de enxebreza no discurso, esa *cantosa* diferenza entre o que se di e as actitudes coas que se di o que se di, mandan decontado ao caldeiro do lixo conceptos coma ese, dignos de mellor sorte.

E niso chegou Ana Pontón. Ben, si, é un dicir, pois xa levaba aí un tempinho. Digámolo doutro xeito: E niso, a pesar da TVG, a xente coñeceu, por fin, a Ana Pontón.

E esa rapaza de aldea sen complexos, estudada en Compostela, forxada nas liortas verbais do Parlamento pediu o voto de xeito transversal. Con convicción. Con naturalidade. Con sentimento. E dicía cousas coma esta: “hai moitas maneiras de sentirse galegos e todas son necesarias para poñer en marcha a Galiza que merecemos”. Díciño, ollo, desde unha formación política que si, que fixo da defensa de Galicia a súa razón de ser, que é herdeira das irmandades da fala, da xeración Nós e do exilio galeguista, que é a expresión, con orgullo e naturalidade, dunha na-

ción sen estado. Sen complexos. Pero que por veces, tamén, ten caído naquilo tan paranoico do “comigo ou contra min”, cando a transversalidade é xustamente o oposto: “se non estás contra min, daquela considero que estás comigo e podemos avanzar da man”.

Sen complexos, contaxiosamente, sen dogmatismos. A modo. Nesa mensaxe tan clara e esixente para quen a pronunciaba como candidata está gran parte do segredo do éxito (porque si, foi un éxito, malia a aritmética final): “incluír” na alternativa a todas e todos a quen lles doe esta Galicia grisalla, minguante, rota, metade terra de sacrificio, metade parque temático de turismo masivo. Esa na que a Ayuso lle gusta “pasear entre eucaliptos”.

Hai que seguir. É tanto o que hai que facer para reconstruír a casa, que non é o momento de discutir pola cor dos azulexos. É o tantas veces demandado espírito daquel partido galeguista, onde collían Castela, Bóveda, Mercedes do Campo, Otero Pedrayo, e mesmo

Filgueira Valverde. Despois veu Atila a descompoñelo todo.

Agora toca erguerse e seguir nesa senda: cos brazos abertos, sumando efectivos e sensibilidades. Con paciencia, a longo prazo. Seducindo a “votancia” máis cá militancia.

Si, merecemos unha Galicia máis dona de si, aberta, igualitaria e inclusiva desde o orgullo da súa identidade cultural, do patrimonio herdado, da natureza gozada e defendida, dunha industria acaída aos seus recursos e potencialidades, da súa soberanía alimentaria, territorialmente equilibrada, amable para a xente nova que a queira habitar. Pero con moita, moita pedagogía.

©Foto: Foto: https://www.eldiario.es/galicia/ana-ponton-regresa-aldean-lanzar-campana-expectativas-elevadas-historia-bng_1_10891053.html

Algo de nervios e susto si que houbo no PPG. A tendencia á baixa dos populares e o ascenso portentoso do BNG nas sondaxes suscitaron moitas cuestións e fixeron correr moita tinta. Cando se convocaran polo presidente Rueda esas eleccións de maneira anticipada, fixérase por unha teórica situación de clara vantaxe. Pero Rueda non é precisamente un líder de masas. É monótono, previsible e reiterativo. Os argumentos vulgares da dereita española (o terrorismo que nos rodea, a amnistía que rompe España, etc....) non acababan de resultar en Galicia. Tiveron que reprogramar a campaña. Puido haber sorpresa, pero fallou unha pata da alternativa, o PSOE.

O PPG demostra que é unha máquina electoral portentosa, moi ben engraxada, capaz de arrepoñerse aos fallos. A implantación nas dúas provincias interiores, alí onde os escanos se poden conseguir con menos votos, garante ademais a vitoria electoral en eleccións moi axustadas. E Vox no dá asaltado o fortaleza. Unha vez máis queda a ultradereita fóra do mapa político galego. Hai quen dirá que é un tema menor, pero a presenza de Vox nos parlamentos autonómicos está condicionando as axendas lexislativas e incrementando o odio e a intolerancia.

O PSdG-PSOE leva desde o 2009 con disputas internas e sen un liderado claro e mantido no tempo. O seu poder municipal proxecta a impresión dunha forza “mosaico”, con agrupacións eficaces para conseguir concellos, pero sen un proxecto para Galicia e un rostro que o represente. Nestas eleccións presentaron un “líder con estilo”, pero lastrado pola sensación de improvisación, pola falta de programa (literalmente non o había) e cunha estratexia comunicativa pobre (resulta sintomático que non responderan as preguntas formuladas por esta revista, tal como fixeron BNG e SUMAR, trasladando unha impresión de caos). Alguén pensa que é posible un cambio político en Galicia sen un PSdG-PSOE asentado e ben liderado?

O BNG apostou todo ao liderado de Ana Pontón, intentando en serio o cambio político xa desta volta, e aproveitando a campaña, ademais, para conseguir poñer enriba da mesa unha auténtica axenda galega. Nos debates formulou cuestións de calado que agora é difícil eludir: a transición enerxética xusta e a tarifa eléctrica galega; o estado das rías; o recate da atención primaria; os cuidados das persoas maiores; o abandono do monte e do rural; a intervención pública en Alcoa; un ensino que garanta realmente a competencia bilingüe do alumnado; o rescate das autoestradas; o Galtren; etc...

Si, quizais pode dar a impresión de que todo segue igual. Pero tamén pode dar a impresión xustamente contraria: que está pasando algo distinto en Sitio Distinto.

É posible un cambio político en Galicia sen un PSdG-PSOE asentado e ben liderado?

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

O PP gobernará aquí ata que o “sentidiño” cambie de bando

O PP, con pouquiño máis da metade do electorado galego, logrou salvar o soldado Feijóo, que ese era o obxectivo principal do arriscado adianto electoral. É verdade que perdeu dous escaños, pero a operación de rescate foi un éxito incuestionable, que evita unha posible e próxima defenestración do soldado Feijóo, gravemente ferido na última batalla e en diversas escaramuzas.

Creo que o éxito da operación descanza en diversos alicerces, dos que cabe salientar algúns orixinarios e persistentes. O primeiro piar da hexemonía popular aséntao Manuel Fraga: integra no PP, desde o poder na Xunta, a practicamente todas as dereitas de Galicia e embrida na disciplina partidaria a todos os baróns provinciais que, de primeiras, pretendían “mediatizar” o poder supremo do partido e da propia Xunta de Galicia desde cadanseu cantón.

Un segundo piar, tamén fundamental, foi a sagaz integración no PP do galeguismo máis conservador —tan imbricado de xeito transversal na sociedade galega—, esgrimindo un autonomismo formalmente radical. Basta con lembrar, por exemplo, o invento da *autoidentificación*, a demanda da *ventana única* ou a mostra reiterada de *autosuficiencia* política que se lle permitiu exercer desde os Gobernos centrais, tanto do PP como do PSOE. De feito, Fraga desembarca en Galicia ao berro de “galego coma ti!”, logo de defender desde Madrid a Fernández Albor ante un intento de apartalo da Presidencia da Xunta perpetrado desde o seu propio Goberno. Fraga asume o galeguismo máis conservador, moi presente no colectivo Realidade Galega do contorno de Albor, e non dubida en recoller aquela consigna de “Sentidiño!”, acuñada polo primeiro presidente da Xunta de Galicia. Foi

ben significativo ver como, máis de trinta anos despois, o triunfador Alfonso Rueda repite e reivindica con entusiasmo o sentidiño na súa exultante celebración da noite electoral.

O terceiro piar da hexemonía popular é a rede institucional, política, social e asociativa que o PP deu construído desde o poder durante tres décadas, cunha práctica caciquil moitas veces e clientelar sempre. Iso si, axudado por un sistema electoral desproporcionado que o favorece e que Manuel Fraga rematou coa parede dese cinco por cento de votos por provincia que se require para entrar na repartición de escaños no Parlamento.

Nestas eleccións, as esquerdas só lograron abrir expectativas que, ao cabo, se frustraron e si conseguiron que o BNG dera un bo salto, cuantitativo e cualitativo, baixo o excelente liderado de Ana Pontón. O Bloque gana escaños pero, sobre todo, avanza en transversalidade e moi notablemente en votos, prestados algúns pero outros propios e ben gañados, que lle permiten encabezar merecidamente unha oposición que debería frear ou amortecer a deriva neoliberal do PP.

O PSOE tocou chan cun líder solvente, pero escaso de tempo e de medios, que o levou ao peor resultado da súa historia en Galicia. As súas posibilidades están en saber colaborar na oposición e en emprender a reconstrución do seu espazo electoral, seguramente mantendo o liderado de Besteiro, aínda que só sexa por rematar con ese excesivo cambio de candidatos que non lle deu resultado ningún.

O resto das esquerdas, lamentablemente, fracasaron. Sumar non foi quen de sumar e Podemos empezou a restar desde o día que abandonou o seu grupo parlamentario no Congreso e rematou coa súa decisión de “restarse” de Sumar.

O cambio político en Galicia só se producirá cando a maioría dos galegos e, sobre todo, das galegas caian na conta e asuman que os servizos públicos, sobre todo a educación, a sanidade e os coidados, o crecemento e desenvolvemento económico do país, a igualdade e o benestar social non teñen posibilidade de mellorar co PP no Goberno, senón ao contrario. É dicir, cando o sentidiño cambie de bando.

© Foto: T. Teófilo

O terceiro piar da hexemonía popular é a rede institucional, política, social e asociativa que o PP deu construído desde o poder durante tres décadas, cunha práctica caciquil moitas veces e clientelar sempre.

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago

IRIA

E agora que?

O luns 12 de febreiro, seis días antes do día das votacións, a nai do xornalista **Luís Pardo** recibiu unha chamada do **Sergas** para anunciarlle que, por fin, a ían operar de cadeira. A nova data ía ser o mércores 21, tres días despois do domingo 18. Pero o luns 19, o día seguinte das eleccións, volven chamar a nai do xornalista para dicirlle que non, que o do mércores non podería ser e que quedaba para máis adiante. Así o contou o propio Luís Pardo en **X**, o que aínda chamamos Twitter, e remataba o chío: “E ti dis: Naaah”.

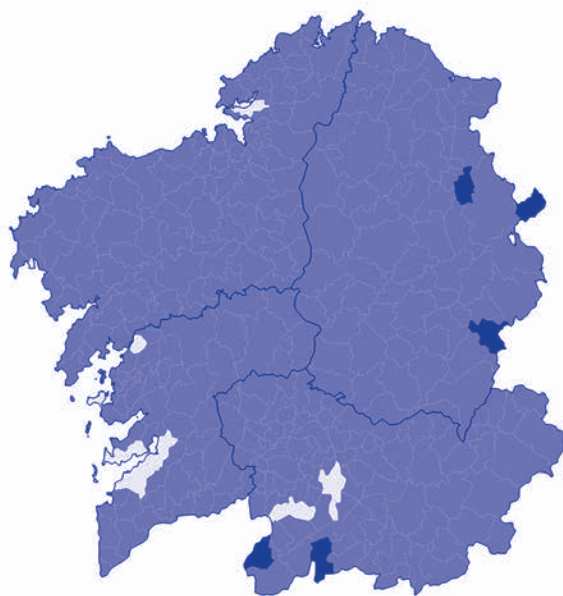
O 19 de febreiro saímos dese estado de emoción típico das campañas electorais que está cheo de medos e esperanzas. Pasan as votacións e a realidade, como o dinosauro de **Monterroso**, segue aí. Ese luns estendeuse entre moitos votantes nacionalistas e de esquerda en xeral, un certo desánimo. Abundaron frase enxeñosas como aquela de que *xogamos como nunca e perdemos coma sempre*, que *la vida sigue igual*, etc Ou explicacións conspiranoicas que viron na mobilización do **PPdeG** un fenómeno só explicable polo auxo do BNG. No fondo hai algo de inocencia nesas argumentacións. Os populares mobilízanse se a ameaza é do Bloque, do **PSdeG** ou da Asociación de Veciños de Lavadores. Eles si que lle aprenderon a **Gil de Biedma** que *a vida vai en serio*

Pero é que non é verdade que non houberen cambios. Por exemplo, no medio dunha marea agonizante de ascenso da ultradereita en toda Europa, os **neofascistas** seguen fora do **Parlamento galego**, e isto non é cousa menor aínda que non se diga moito. Tamén que no bloque da alternativa, sobre todo na campaña de Ana Pontón, vimos fraternidade, confianza e esperanza no País; non sempre foi así e tampouco se di moito. Así mesmo, e

por se houbera algunha dúbida, quedou patente que Galicia ten unha dinámica política de seu por moitas explicacións peregrinas de analistas e enviados especiais dos medios de Madrid.

aFaltan datos e se necesita tempo para pensar como pode ser o proceso de cambio pero podemos dicir que seguen vixentes algunhas cousas que levaron a vitoria electoral de **Touriño e Quintana**. Cousas como que os partidos son importantes, que o sectarismo resta e sobre todo que a cultura de cambio non é cousa só das organizacións políticas. A vitoria do 2005 non foi a dun **bipartito**, realmente foi un **tripartito**. Estaban o PSdeG e o BNG pero estaba, tamén, unha morea de xentes de todo tipo que querían cambio pero que non eran exactamente nin dun nin doutro partido. Unha sociedade civil que aínda estaba moi mobilizada despois do Nunca Máis dun par de anos antes. Son os **SOS Sanidade Pública**, as asociacións contra a minería depredadora, as foliadas e **Festivais de Pardiñas**, etc... as que crean esa cultura de que as cousas poden ser distintas, de que a autonomía non é unha cousa só do PP.

“Os partidos son importantes, o sectarismo resta e sobre todo a cultura de cambio non é cousa só das organizacións políticas”

O peto do Santo Antón

Rubén Aramburu

Mato de Xesús

Algunha vez dei un paseo con Mato por Lugo. O que podía ser un percorrido de dez minutos duraba horas... tanta xente paraba para falar con el. Resignado, dicíalle: Mato quedamos no Centro, e aló chegaba coma quen di para cear.

Ía unha calor estraña para febreiro, pero o entorno de Belesar estaba vestido de festa coma na primavera. E aló chegou Mato, o de Xesús. Quedou pequena a igrexa e a praza de Portomarín. Entrou no templo acompañado do Himno do Reino da Galiza. Sobraban cerimonias. Sobraban responsos en castelán. No medio do acto pareceume escoitar dende fóra, na praza, entre as xentes que non entraron no templo: “Mato sono io!” (o tolo son eu). Non teño espazo para contar a anécdota, pero si, Mato foi un tolo de Xesús. Abriu camiños e foi pai para moitos. Cura da Montaña, creador de Fuxan, A Quenlla, A Romaxe, Radio Popular de Lugo, Auxila...e mil historias máis. A casa de Mato era un arquivo vivo. Dende o chan ao teito amoreaban carpetas, gravacións de músicas, cantos, historias que estarían perdidas se non fora por el. O mellor de Xesús Mato era a retranca, o sentido do humor que é o máis san dos sentidos; as indirectas que largaba, as miradas...Gozaba co encontro dos amigos, os últimos anos aló en Santa Mariña ensinaba o románico do lugar coma ninguén. Pero está tamén a rebeldía de cando expropiaron as terras para a presa. Mato, en sotana, púxose na cola con todos os afectados. Saíron os xerifaltes da empresa para coalo: “Eu son un veciño coma todos e agardo a miña quenda”. Ofertáronlle mais cartos ca os demais e dixo que non.

Remato cunha historia ben bonita. Unha tía moi velliña chamouno porque tiña espíritos na casa e quería que lla bendicira. Mato mercou un bote de tres en un: “Miña

© Fonte de foto: <https://www.diarodepontevieira.es/articulo/cultura/morre-xesus-mato-sacerdote-alma-mater-fuxan-ventos/20240131102041291733.html>

“O mellor de Xesús Mato era a retranca, o sentido do humor que é o máis san dos sentidos; as indirectas que largaba, as miradas...”

tía, esta beizón precisa que estea eu só”. Botou o aceite en todas as portas, armarios, caixóns, bisagras...e os espíritos marcharon. Todos temos que mercar un bote deses...

Quedamos cos versos da canción *Fuxan os Ventos*, autoría de Mato:

*No fondo da ialma
do noso pobo,
latexa a forza dun mundo novo.*

Mato, botámoste en falta!!!!

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

**“EU NON CHEGO A FIN DE MES!
(ENFERMIDADE OU POBREZA?)**

**“A MIN A IMAXE DO CARTEL DA SEMANA SANTA
(DE SEVILLA NON ME REPRESENTA, E A VOTEDES
TAMPOUCO, REPRESENTA A XESUCRISTO!”**

O peto común

Teresa Souto Loira

EMIA

Dámoslle a oportunidade de encaixar?

Como consumidora de series (seguramente en exceso), estou descubrindo persoaxes diferentes, únicos, doutores con autismo, profesores con TOC, catedráticos con enfermidade mental grave, persoaxes con dificultades de encaixar na sociedade, pero como bos persoaxes principais destacables na súa profesión, cos seus sufrimentos pola dificultade de ser “diferentes”, pero que na pantalla fanse querer, e as súas peculiaridades fannos velos incluso divertidos, fannos sentir tenrura cara eles/elas, e quizais intentar comprendelos.

No mundo real, ao mellor é máis complicado. Dámoslle a oportunidade a todas as persoas de encaixar, de facerlle máis amable o mundo que lles rodea? Dámonos a oportunidade de sentirnos diferentes, e non cernos seres raros? Cada persoa é única, cada unha de nós, sentimos e vivimos as cousas de maneira diferente, hai persoas que lles encanta estar nas multitudes, e a outras que atoparse no medio delas provócalles ataques de ansiedade, e mesmo outras que o manexan como ben poden disimulando a súa incomodidade por estar rodeada de moita xente. A comprensión do resto, de todas nós, as veces é escasa, e o que non comprendemos, non intentamos entendelo, aprecialo, aceptalo.

É verdade, que témonos que dar a oportunidade de coñecer, de interactuar, de comprender, de observar, e có tempo tamén imos aprendendo, cómo funcionan as demais persoas, e mesmo como funcionamos nós mesmas. E coñecéndonos mellor, tamén comezamos a coñecer ao

O actor Freddie Highmore é Shaun Murphy, un médico extraordinario que padece autismo e Síndrome do Savant na serie ‘The Good Doctor’

resto de persoas coas que convivimos, coas que coincidimos, coas que interactuamos, ou que só coñecemos de vista. Todas somos diferentes, unas máis baixas, outras máis altas, outras con miopía, outras con trastorno de espectro autista, outras con personalidade obsesiva, outras con altas capacidades, outras con discapacidade intelectual, e todas convivimos no mesmo espazo, na mesma sociedade; así que si o facemos máis afable para todas, tamén o é para nós.

Rumores de esperanza

Xan Guillén Vázquez

Hai varios autores que din nas súas obras que non hai libro tan malo que non teña algo bo. De todos os xeitos, en xeral, busco achegarme a libros que, amais de entreter, ensinen cousas boas.

Acabo de ler “La invención de la naturaleza” de Andrea Wulf. Con el descubrín a vida e obra de Humboldt, un naturalista do século XIX. Nesta obra descubrín dúas cousas que me chamaron a atención. En primeiro lugar era un home que valoraba o coñecemento e o interrelacionaba. Non era un estudoso de compartimentos que só sabe o seu e nada máis. Estuda a natureza non só como biólogo, tamén coma xeógrafo, físico e incluso poeta. Nun tempo onde os coñecementos parecen estar divididos en ámbitos sen máis (as famosas letras-ciencias) el apostaba por un coñecemento pleno. Non era algo exclusivo del. Todos os científicos cos que contacta non eran só homes de ciencias eran homes de sabiduría. A través del coñecemos a Darwin ou a Goethe.

En segundo lugar foi o primeiro en decatarse do papel do ser humano na modificación do clima. Comeza a decatarse de que a deforestación ten aparelhada unha modificación da natureza que perxudica ás persoas. Un avanzado do noso tempo que contrasta con xente que, dous séculos despois, segue a negar a evidencia. Non deixedes de ler. Dun libro sempre se sae con algo novo.

A editorial Galaxia ven de presentar o libro de **MANUEL PÉREZ RÚA: Galicia, 1981-2021. Autonomía, sociedade e cultura**, no que se afrontan mediante un diálogo con Xosé Luís Barreiro e Ramón Villares os cambios acontecidos neses 40 anos en Galicia. Na obra atópase debate, crítica, controversia e historia do noso devir máis próximo no tempo nunha etapa na que coincidiron transformacións profundas no eido socioeconómico e mais na política.
Imaxe: <https://editorialgalaxia.gal/produto/galicia-1981-2021-autonomia-sociedade-e-cultura/>

A USC desenvolve a través dun dos seus grupos de investigación do Campus Terra de Lugo un proxecto que ten como obxectivo revalorizar a gandería extensiva en zonas de montaña a fin de preservar a biodiversidade. Iniciado no 2022, o **proxecto RURALtXA!** recolle actividades diversas, dende a cartografía e a descrición de actividades de montaña en Galicia e Euskadi, ata a execución de plans de manexo que inclúen recomendacións de xestión ecolóxica e seguemento de evolución de hábitats.
Imaxe: <https://innova.campogalego.gal/wp-content/uploads/2024/02/ruralia.jpg>

O vindeiro 16 de marzo terá lugar na Casa Diocesana de Exercicios Espirituais de Santiago a 10ª Xornada Interdiocesana de Pastoral Penitenciaria de Galicia baixo o título: **A ESTANCIA EN PRISIÓN E AS SÚAS CONSECUENCIAS.**

Prisonización e Saúde Mental. Celébrase en horario de mañá e tarde, contando coa presenza de varios ponentes que falarán sobre o proceso de prisonización e a abordaxe da doenza mental no sistema penitenciario.
Imaxe: <https://catequesisdeg Galicia.org/wp-content/uploads/2018/11/vallas-manos-voluntarios.jpg>

THE RAPANTS son unha banda de música “Indie” e “Garage” que asomou por Muros aló polo ano 2018. Din querer levar “bo rolo” aló onde chegan cos seus directos cargados de enerxía. Van presentar no mes de marzo en Santiago a súa terceira proposta musical en forma de disco: **LA MÁQUINA DEL BUEN ROLLO**, tendo previsto actuar tamén con posterioridade no SonRías Baixas ou no Ouren Sound Fest.
Imaxe: <https://www.therapants.es/assets/img/Portada/trp1.jpg>

Outra lectura que traemos desta volta é *Feminismo en cen palabras*, de **LUCA CHAO**, editado por Galaxia. Trátase dun achegamento básico aos conceptos que conforman o Feminismo, tentando facilitar a súa comprensión e invitando a ampliar este punto de partida accedendo aos textos das autoras que nel se mencionan. Luca Chao é especialista en migracións internacionais e doutora en Ciencias Sociais e do Comportamento.

Imaxe: <https://editorialgalaxia.gal/wp-content/uploads/2023/01/9788491519706.jpg>

O balanço do primeiro ano de goberno de **LULA DA SILVA** revela a mellora da economía do Brasil malia a forte oposición tanto no Congreso como nas rúas dos partidarios de Bolsonaro. As análises políticas resaltan unha forte polarización da sociedade na que a identidade de cada grupo importa máis que os propios resultados económicos. A Bolsa sube e o real faise forte fronte ao dólar, mais algunhas leis e avances son vetados. Porén, agárdanse datos positivos para o ano 2024.

Imaxe: https://gdb.voanews.com/6174d509-e907-4f7e-9548-d6fe8ea39add_w1023_r1_st_s.jpg

Das nove candidaturas galegas que optaban aos **PREMIOS GOYA 2024** foron premiadas dúas: a actriz revelación, Janet Novás, bailarina que se estreou como actriz no filme *O corno*; e Chelo Loureiro, por *To bird or not to bird*, que foi premiada como mellor curtometraxe de animación. Tamén estaba nominada María Vázquez como mellor actriz protagonista por *Matria*, Xoel López para a mellor canción, o director Álvaro Gago (*Matria*) e outras nominacións nos apartados de longametraxe de animación, perruquería e maquillaxe, e dirección de arte.

Imaxe: <https://www.atlantico.net/asset/thumbnail,1920,1080,center,center/media/atlantico/images/2024/02/11/2024021101200557214.jpg>

Na parroquia de Goá, en Cospeito, está en plena actividade o **MUÍÑO DO FROUSEIRO** quen o seu propietario, Jesús Engroba, pon a dispor de quen quixer seguir explotándoo en alugueiro. Data do século XVIII, e foi restaurado hai 5 anos malia que a súa maquinaria é a mesma dende hai cen anos. Moe distintas fariñas: trigo, centeo, espelta ou de Callobre e Caaveiro, permitindo que cadaquén leve o seu propio cereal para moelo.

Imaxe: <https://www.campogalego.gal/wp-content/uploads/2024/02/muinocospoitointerior.jpg>

Rosa M. Rodríguez

“Galicia é unha terra que hai que protexer, fogar dun pobo cunha gran cultura que debemos coidar, aumentar e transmitir”

Iria Aldegunde, ilustradora. Foto Praza Pública. Cedida

Iria, en primeiro lugar, gustaríanos saber por que escolle *Memorias dun neno labrego* para adaptalo á banda deseñada. Cal foi a súa motivación ante tal desafío?

Foi un libro que me acompañou durante gran parte dos meus anos formativos: lino para a escola con once anos e revisiteino dúas veces despois, ata que mo volveron mandar ler no instituto. Foi aos vinte anos cando, cunha lectura como adulta e máis atenta, comezou a agromar a idea dunha adaptación. Hai poucos libros aos que volva porque hai demasiado que ler, así que este ten un lugar especial no meu corazón. Non contaba cunha enorme presión mental pero a motivación para facelo nacía do amor e respecto que tiña cara ao texto de Xosé Neira Vilas; o apoio para poder completar o cómic atopeino en familiares, amigos, profesorado e compañeiros do Garaxe Hermético.

Cóntenos o seu proceso creativo ao ilustrares esta obra. Como logra representar visualmente a esencia da historia e dos seus personaxes?

Os primeiros bosqueños debuxei no verán de 2021. Pasaron por moitas fases: semirrealistas, amerimanga ata chegar ao *cartoon* no que está feito o libro, con combinación de paisaxes detalladas pero sintéticas. Eu era consciente de que cada persoa ía ter a súa imaxe de Balbino e do resto do elenco, así que me centrei en facer o que a min me resultaba natural.

“Mete medo pensar que persoas da miña xeración non sexan conscientes das vantaxes das que gozan polas loitas obreiras, feministas, galeguistas etc.”

Iria Aldegunde, ilustradora e autora da adaptación á banda deseñada de *Memorias dun neno labrego*

A ilustradora, vinculada dende cativa á Irimia, lembra as verbas do seu avó Pepe Chao: “Sempre dixó que esta era unha revista para a xente que cre en Galicia”

Na súa opinión, cal é a importancia de adaptar obras literarias a formatos máis accesibles como a banda deseñada? Que impacto cre que pode ter na difusión da cultura galega?

Eu cito a miúdo o libro de Linda Hutcheon *Unha teoría das adaptacións* (2006), no que expresa que as adaptacións canalizan as expectativas do argumento e comunican o significado narrativo a alguén nalgún contexto, e son creados por alguén con esa intención. Esta é a chave para comprender todas as adaptacións: narracións con temas atractivos con comprensión mutables e formas de contar. Eu espero que con esta banda deseñada *Memorias dun neno labrego* chegue a un novo público, os máis cativos, mentres que permita volver visitar esta historia a aqueles que xa están familiarizados con ela.

Que significa para vostede Galicia e a lingua galega?

É difícil de definir e sinto que a resposta que dea mudará cos anos. Agora mesmo Galicia é unha terra que hai que protexer, fogar dun pobo cunha gran cultura que debemos coidar, aumentar e transmitir. A lingua galega é

unha extensión da miña personalidade, de palabras e conceptos que non existen noutras linguas, a miña forma de ver o mundo. Galicia e o galego é riqueza.

Cal é súa relación coa revista Irimia, que ecos ten para vostede? E que papel cre que xoga no panorama cultural e social de Galicia?

Non é ningún segredo que meu avó era Pepe Chao, escritor e estivo desde o nacemento de *Irimia*. Meus pais participaron con entrevistas e escribindo artigos de opinión no Fachineiro. Meu avó sempre dixo que esta era unha revista para a xente que cre en Galicia. Grazas á revista e ás romaxes eu tiven un achegamento a unha fe alternativa, a pesar de non ser eu relixiosa. Aprendín moito e coñecín xente extraordinaria.

Ademais do seu labor como ilustradora, gustaríanos coñecer como ve a situación da mocidade galega en canto á súa implicación e a súa relación coa lingua e coa terra?

Eu non teño unha gran visión da mocidade porque penso que vivo nunha burbulla de clase media, de tendencia esquerdista e que fala na súa maior parte galego. Esa sección da sociedade ten un compromiso social grande. Os que non falan ou non teñen compromiso coa terra tamén poden ter solidariedade co galego. Non obstante, tamén vexo moita ignorancia sobre todo entre algúns con prexuízos que nunca se erradicaron. Mete medo pensar que persoas da miña xeración non sexan conscientes das vantaxes das que gozan polas loitas obreiras, feministas, galeguistas etc.

Que mensaxe quere transmitir á mocidade galega que pode sentirse desmotivada ou desencantada coa política e a situación social actual?

Que formen comunidade física e que conten con actividades interxeracionais. Ademais diso, que combatan a soidade e promovan a existencia dun intercambio de ideas. Hai un meme popular en internet que é o *doomer*,

unha persoa nova nihilista e deprimida. Contra esta idea, ler e loitar contra o neoliberalismo que chucha a nosa enerxía. Por último, protestar. Se non se sae á rúa non hai conciencia do malestar. A rocha erosiónase despois de bater a onda millóns de veces contra ela.

“A lingua galega é unha extensión da miña personalidade, de palabras e conceptos que non existen noutras linguas”

Cal é a súa visión sobre o papel da cultura e a arte na construción dunha sociedade máis xusta e comprometida?

A cultura e a arte van da man da accesibilidade. Hai unha tendencia moi clasista na arte, un dos motivos polos cales o cómic foi deostado e clasificado como unha arte menor, xa que permitía que todo o mundo puidese lelo. Creo que temos milleiros de exemplos de compromiso e arte: en música,

Portada do libro.
Foto Editorial Galaxia

Grândola Vila Morena; en cómic, *O Eternauta*; en pintura, *O Gernika*; en cine, *O Espírito da colmea*... Eses son só os primeiros exemplos que se me veñen á cabeza. Ante todo, espírito crítico e seguir adiante.

Iria, sendo vostede unha figura destacada no ámbito cultural galego, como ve o futuro da cultura e da lingua galega?

Quédame moito camiño para ser unha figura destacada, pero penso que podemos estar nun *boom* da cultura: temos youtubeirxs, podcasts, bandas de música en galego que empregan ritmos tradicionais ou cantan en galego outro tipo de xéneros, escritorxs que comezan a publicar (a poesía vive unha idade de ouro), o cómic galego está a pasar por unha boa etapa... Teño esperanza e sobre todo ganas de saber que é o que vai saír a continuación.

Por último, ten algún proxecto futuro do que nos poida adiantar algo? Que podemos esperar ver proximamente de Iria Aldegunde?

Os proxectos non teñen por que saír adiante, así que de momento non o teño claro. Pode que intente realizar un cómic que tiña ganas de facer desde que era pequena pero de momento estou estudando ilustración para ampliar os meus coñecementos, así que a ver se puidese traballar nun álbum ilustrado.

Volve Prisciliano (que nunca se fora)

Un posible retrato de Prisciliano

En moitos foros, escritos, audiovisuais e ámbitos mediáticos volve falarse de Prisciliano, tema que, en realidade, sempre estivo aí e nunca se foi. Nas últimas décadas apareceron novos traballos e interpretacións da súa figura, dos seus textos e do seu impacto na cristianización da *Gallaecia*, coma se pode comprobar nunha simple pescuda bibliográfica, pois ademais de lembrar nomes como B. Segura, J. Cabrera, Uxío Romero, Xosé e Ramón Chao Rego, Diego Piay ou Victorino P. Prieto, o priscilianismo foi tema dun Simposio en Compostela en 2006.

Dentro do contexto galaico-romano tardío, a falta de textos concretos e extensos sobre a cristianización da *Gallaecia*, abundan as noticias sobre os problemas episcopais e disciplinares citados varias veces nas actas dos primeiros Concilios hispánicos, ou as frecuentes diatribas que, en especial no xénero epistolar privado ou público, orixinaron as confrontacións relixiosas entre o cristianismo “oficial” e outras opcións consideradas heréticas.

As fontes literarias relativas á *Gallaecia* dos s. IV e V comprenden textos a favor e en contra do priscilianismo: por un lado, o propio Prisciliano, Latronio ou Dictino, e por outro, Avito, Toribio de Astorga, Baquiario, Paulo Orosio ou Hidacio (xa no s. V), e neles reflíctense as incidencias e vaivéns da cristianización galaica e as súas peculiaridades. Por algúns deles sabemos que xa no 255 había células cristiás en Astorga e León ligadas, quizais, ó mundo da milicia.

Prisciliano
defendeu unha
doutrina que
preconizaba o
ascetismo e o
rigorismo e daba
un papel relixioso
á muller, entre
outras.

Aquela literatura abrangue tamén os relatos de viaxes a Terra Santa e Oriente coma o moi singular de Exeria (quizais da familia imperial de Teodosio e para algúns con concomitancias ou relacións co priscilianismo). Algúns destes relatos do tránsito entre o s. IV e o V non ofrecen excesivos datos sobre o propio país pero si sobre as ideas e a formación dos seus protagonistas.

Pero no s. IV, os aspectos relixiosos da *Gallaecia* están marcados sen dúbida pola figura de Prisciliano, a súa doutrina e o seu probable calado social. A bibliografía xerada por este personaxe é moi extensa, ó igual ca na súa época (comezando polo cronista Sulpicio Severo), e está continuamente marcada por prexuízos ideolóxicos contrarios ou favorables á súa persoa e pensamento, de xeito que para uns foi sempre un heresiarca abominable, mentres para outros foi un mártir que encamaba a puridadedo cristianismo e canalizaba as arelas espirituais e morais de boa parte da poboación galaica e tamén hispanorromana. A investigación seria, neutral e demorada dará a verdadeira e real dimensión, importancia e signifi-

Porta Nigra de Treveris (Trier, Alemaña)

Textos de Prisciliano (ed. B. Segura 1975)

cado da súa figura, e de feito, nos últimos anos xa se recoñece o papel fundamental que xogou na implantación cristiá, sobre todo no ámbito rural e na peculiar organización episcopal dos primeiros tempos da Igrexa do N.O.

Quizais de orixe galaica (ou para outros, lusitana), Prisciliano formou de seguida coas súas accións e prédicas un grupo de adeptos que conseguiu facelo Bispo de Ávila, e defendeu unha doutrina que preconizaba o ascetismo e o rigorismo, daba un papel relixioso á muller, propugnaba o xaxún e as xuntanzas singulares e, en fin, trataba de aglutinar e promover aspectos que a Igrexa, vinculada xa ó poder romano estaba esquecendo desde as súas orixes, sen entrarmos a discernir sobre a ortodoxia ou heterodoxia da súa doutrina teolóxica e litúrxica.

Moi logo, foi condenado o priscilianismo nos Concilios da época (Zaragoza no 378-380, Bordeos no 384 e en Toledo no 400 -despois da súa morte-), dando lugar non só a un debate ideolóxico-relixioso, senón a continuas liortas entre bispos, deposicións e reposicións de cregos e xerarcas, acusacións e desculpas entre eles, etc. Todo indica que a obra de Prisciliano calara fondamente entre o cristianismo dos

vellos conventos xurídicos romanos do N.O. Os bispos galegos de entón tiñan máis un carácter de guía espiritual das comunidades ca de "próceres" eclesiásticos con sé nun lugar concreto, e o espírito ascético priscilianista deu lugar a un monacato moi temperán e espallado na área galaica.

Ó final, despois de ter problemas co emperador Graciano, Prisciliano e algúns dos seus compañeiros son decapitados diante a Porta Nigra de *Treveris* por condena do emperador Máximo no ano 385 (a primeira vez que o poder civil axustizaba un 'herexe'). O máis importante para a *Gallaecia* foi que a herdanza do seu pensamento continuou e ata se afianzou aquí de tal xeito que incluso os seus detractores recoñecen que se renden culto ós seus restos e os dos seus discípulos, que serían trasladados aquí. Foi isto,

posición ou unha "cristianización" do que debía renderse a Prisciliano que, se ben caería en desgraza ante a Igrexa oficial, deixaría pegada no pensamento e organización do primeiro cristianismo galaico polo menos ata fins do s. VI, moito despois da súa morte. O certo é que o priscilianismo asumiu o compoñente de rebeldía social e aglutinou os descontentos co devalar do moribundo Imperio, ata o punto que autores como A. Barbero dubidaron se chamalo herexía ou movemento social relacionado coas revoltas dos "bagaudas", mentres outros, como Blanco Freijeiro, quixeron ver unha relación entre os priscilianistas e algunhas *villae* dos privilexiados da época.

En todo caso, a súa influencia na propagación e organización peculiar do cristianismo no medio rural galaico é un feito contrastado, que hai que engadir ós aspectos que o priscilianismo leva

O máis importante para a Gallaecia foi que a herdanza do seu pensamento continuou e ata se afianzou aquí de tal xeito que incluso os seus detractores recoñecen que se renden culto ós seus restos

en boa medida, o que serviu a algúns (coma o abade galo L. Duchesne xa en 1900, contestado logo por A. López Ferreiro) para suxeriren que o culto a Santiago era en realidade unha super-

de seu en canto á súa doutrina, á súa praxe, ós seus aspectos literarios ou á súa mesma vida, todo o cal pode atoparse na documentación a el dedicada polos seus propios coetáneos e ata hoxe en día.

Retrato posible de Prisciliano

Quen vai producir os nosos alimentos?

© Fonte de foto: <https://www.tierra.org/alternativas-isabel-villalba-una-historia-de-lucha-feminista-por-la-soberania-alimentaria/>

As rúas enchéronse de tractores e moitas persoas amosan o seu apoio a un movemento que lanza aparentemente ao unísono un gran berro de desesperación, dende Valladolid a Berlín, ou dende Ourense a Bruxelas. Nas últimas décadas as políticas neoliberais amosaron un afán absoluto en cooptar o sistema alimentario, procurando materias primas baratas para operar nun mercado globalizado.

Un agro “low cost” que castiga a agricultura pequena e sustentable

Un modelo que impulsa os sistemas intensivos de cultivo e de cría, coa compra masiva de insumos (fertilizantes, pesticidas, pensos, etc...), mentres que expulsa por miles á xente labrega en todo o mundo. A imposición deses prezos ruinosos baséase entre outras cousas na precarización do traballo asalariado en grandes proxectos industriais, (como os que vemos na tele en El Ejido ou noutras grandes zonas produtoras), na autoexplotación de moita xente labrega, incrementando a dimensión para ganar igual ou menos, e na intensificación da produción, con máis uso de auga, agrotóxicos..., con zonas como Almería ou Murcia que teñen un terzo do solo totalmente salinizado, Cataluña cun 40% dos acuíferos contaminados por nitratos relacionados con miles de cabezas de porcino, cun modelo que ameaza tamén terras galegas como a Limia ou a zona de Rodeiro.

Agroindustria e pequena agricultura: intereses contraditorios

Moitos pequenos e pequenas produtoras, por exemplo da man da Vía Campesina ou o Sindicato Labrego Galego, denuncian os baixos prezos da agro-industria coa que non poden competir; a burocratización e

a ameaza de esixencias que moitas veces penalizan precisamente máis ás producións máis sostíbeis, que son as máis diversificadas, ecolóxicas ou de pequena e mediana dimensión. Tamén denuncian o emprego da agricultura como moeda de cambio nas negociacións dos Tratados de Libre Comercio, que supoñen a entrada de inxentes cantidades de alimentos de lugares con normas sanitarias ou dereitos laborais moito máis laxos que os da UE.

Ao mesmo tempo hai mobilizacións nas que escoitamos mensaxes que esixen eliminar as poucas limitacións que teñen as grandes producións industriais, por exemplo en relación coa protección da saúde, do medio ambiente ou do benestar animal, coin-

“Os escasos mercados locais para alimentos de proximidade desapareceron ou sobreviven de xeito moi precario”

© Ponte de fote: <https://www.elciudadlarioja.es/noticia/205546990-90581-6cda-fb157f939a81ebd/202402/los-agricultores-continuaran-este-lunes-con-las-tractoras>

cidindo na denuncia dalgúns puntos como os baixos prezos e o encarecemento de custos, mais desbotando calquera proposta que signifique a desintensificación, ou a importación de produtos de terceiros países, mais cunha defensa férrea da suposta vocación exportadora da UE.

A penetración da ultradereita

A convocatoria das próximas eleccións europeas para xuño de 2024 e a valoración dos grupos de ultradereita do sector agrario e o medio rural como o seu gran bastión electoral está a verse con claridade nestas mobilizacións. No estado español puidemos ver líderes de partidos como Vox subidos aos tractores, personaxes destes grupos como Lola Guzmán tratando de liderar as propostas, avogados habituais da ultradereita como os de Desokupa e numerosos intentos de canalizar as protestas contra o actual goberno español, ao que consideran ilexítimo. Nestes días tamén puidemos ver en diferentes medios falando dos problemas do sector e en nome dos agricultores a terratenentes como Cayetano de Alba, propietario coa súa familia de arredor de 35.000 hectáreas de terreo, polas que percibiron tan só no ano 2020 un montante de 3.000.619 euros de axudas da PAC. O representante da Casa de Alba (denunciada pola Fiscalía por ter toda unha serie de pozos ile-

gais nna área de Doñana) falaba estes días da “ditadura do medio ambiente”, denunciando que non tiña para pagar as nóminas dos seus traballadores, pero sen desaproveitar tampouco a ocasión de meter o tema de Cataluña.

Cómpre cambiar a tendencia

Dende o 2009 ao 2023 en Galicia non deixaron de aumentar as importacións de alimentos, pero pasamos

**“Galicia ten a
posibilidade de
non repetir os
erros doutros
lugares apostando
por alimentos
de calidade
e o modelo
de produción
agroecolóxico”**

de 13.000 granxas de leite a 5.820 (en gran medida por termos os prezos máis baixos do estado), e de 47.330 granxas de vacún a 26.070. Perdéronse 185.000 hectáreas de superficie agrícola útil (SAU), tendo xa das por-

centaxes máis baixas de Europa (un 21% fronte ao 47% da SAU de media estatal). Os escasos mercados locais para alimentos de proximidade desapareceron ou sobreviven de xeito moi precario; non se implantou unha soa medida para aproveitar a compra pública de cara a facilitar o acceso de colexios ou hospitais a alimentos ecolóxicos, frescos e de tempada; deixáronse por primeira vez sen aprobar expedientes de mozos e de mozas que se querían incorporar á actividade, así como axudas de agroambiente e clima e de ecolóxico, cando temos arredor dun 5 % de superficie certificada en ecolóxico e os obxectivos para o 2030 da UE serían chegar a arredor dun 25%. E temos o triste récord de 2.000 aldeas abandonadas. Ao mesmo tempo que se desmantelan as oficinas agrarias comarcais, os centros de formación e non se cobren as prazas das persoas que se xubilan en Centros de Investigación Públicos como Mabegondo, avanza unha burocratización sen precedentes e unha dixitalización, que exclúe a miles de persoas nun sector no que a media de idade está en arredor dos 60 anos.

Temos futuro....querendo

Galicia, pola zona climática na que estamos e mesmo pola situación actual de partida, ten a posibilidade de non repetir os erros doutros lugares, con grandes impactos xa, apostando por alimentos de calidade e o modelo de produción agroecolóxico, como resposta a retos como os cambios no clima e un futuro no que os combustibles fósiles van ser máis escasos e máis caros, encarecendo polo tanto todos os insumos. O modelo agroindustrial amosa a súa febleza, cun sector en dificultades, no que arredor de 6 de cada 10 titulares se xubilan nos próximos anos con escasas posibilidades de relevo, a non ser que haxa mudanzas significativas. O reto está aí: como garantir unha alimentación saudable e nutritiva para o conxunto da sociedade no futuro ou como coidar o territorio galego, que é maioritariamente rural.

Ata que a igualdade sexa costume

Un ano máis, as mulleres da Revolta das Mulleres na Igrexa imos saír á rúa o domingo anterior ao 8 de marzo. Todo empezou no ano 2020, despois da folga de mulleres na igrexa de 2019, cando en oito cidades do estado decidimos saír ás portas das catedrais demandando igualdade na Igrexa.

Aquel ano, co peche da pandemia, tres das oito cidades tivemos que quedar na casa, pero ao ano seguinte xa eramos 12, e logo 20 e este ano 2024 somos 23: Alacant, Badaxoz, Barcelona, Bilbo, Burgos, Cabra, Ciudadella, Córdoba, Donostia, As Palmas de Gran Canaria, Granada, Logroño, Málaga, Madrid, Oviedo, Salamanca, Santander, **Santiago de Compostela**, Sevilla, Valencia, Vitoria-Gasteiz, **Vigo** e Zaragoza.

As nosas reivindicacións de igualdade timidamente van sendo escoitadas e a igrexa vai dando pasos nese camiño. O Sínodo das Mulleres de 2023 foi un éxito de participación e traballo conxunto.

Seguimos a compartir celebracións e reflexións grazas a webinars que nos fan afondar e avanzar nos cambios que queremos ver. O libro que recolle a nosa historia e vindicacións: *La revuelta de las mujeres en la Iglesia*, vai xa pola segunda edición, con 2.000 exemplares vendidos, e segue medrando e expandindo revolta.

Nel recóllense os documentos elaborados a nivel global no Sínodo das Mulleres, que foron entregados nas nosas dioceses e na aula conciliar do Vaticano. Algo estamos vendo moverse nas declaracións do papa, que chama a desmasculinizar a Igrexa, que convida unha bispa anglicana ao Consello de Cardeais.

Vimos mulleres votaron nun sínodo da igrexa por primeira vez no Sínodo da Sinodalidade. Na diocese de Ma-

drid, a Comisión de abusos a mulleres adultas que puxo en marcha a Revolta elevou un informe ao defensor do pobo. En definitiva, a Revolta medra imparable. No noso traballo continuo de difusión, estamos sendo escoitadas e demandadas en diferentes ámbitos, relixiosos ou non, en parroquias, barrios, vilas,... na igrexa pero tamén no feminismo e nos movementos sociais... Do mesmo xeito que o feminismo penetra e fai mudar a sociedade, así tamén nós, na Igrexa, somos quen de facer oír a nosa voz e ir movendo os marcos do patriarcado.

E seguimos... Se queredes que as propostas das mulleres se oian nas vosas parroquias, grupos e movementos chamade por nós (mcgexeria@gmail.com). Estaremos encantadas de achegarnos efalar, dando un empurronciño máis...

Ata que a igualdade, a xustiza e o coidado da casa común sexan costume!

Marisa Vidal Collazo
Mulleres Cristiás Galegas Exeria

Asemblea de Irimia, Candeloria con caldiño e moito que aprender da Limia

Foi outra volta no mosteiro de Bergondo - que imos adoptando como sede mentres se poida- onde nos xuntamos e celebramos, o pasado 2 de febreiro, a asemblea anual da Asociación Irimia, editora desta revista en versión papel e web e organizadora das romaxes de crentes galegos/as. Ademais de cumprir cos estatutos tivemos ocasión de coñecer con vagar, agarimo e fondura a experiencia do Centro de Desenvolvemento Rural (CDR) do Viso, en Lodoselo (Sarreaus), e celebrar a candeloria, que os días van medrando e a luz vaille perdendo o medo á escuridade. Foi unha xornada de encontro, debate e celebración.

A asemblea da asociación: contas, renovación de cargos e modificacións de estatutos

Despois da aprobación da acta da asemblea anterior presentáronse as contas de Irimia do ano 2023.

Os ingresos da asociación en 2023 (un total de **23.288,79€**), tiveron como orixe as cotas e doazóns á asociación (3.307,80€), as subscricións á revista Irimia (15.385,00€), as doazóns na Romaxe (1770,00€), a devolución do IVE previamente pagado (900,99€) e o cobramento efectivo da subvención de 2022 (1.925€).

Os gastos nese mesmo ano supuxeron un total de **21.343,57€**. Os servizos de xestión, impostos, e funcionamento ordinario da asociación leváronse 2.001,06€. O gasto na revista en versión electrónica e papel (maquetación, impresión, envío, xestión web e xestión bancaria) ascende a 16.406,52€. E os gastos de organización da Romaxe en Brión foron de 2.935,99€.

Ao contrario que en anos anteriores, en 2023 non houbo déficit de funcionamento a cerramento de exercicio, senón un superávit 1.945,22€.

Ademais aprobáronse pequenos cambios estatutarios, como o de actualización da razón social, a ampliación do prazo a tres anos dos nomeamentos para a xunta directiva e a supresión da vicepresidencia.

Informouse do proceso de selección dunha persoa para desenvolver os servizos de coordinación e edición da revista, seguindo seguindo o acordado na anterior Asemblea e o procedemento aprobado pola Xunta directiva. O dito proceso concluíu coa contratación da xornalista Rosa María Rodríguez García.

Aprobouse por unanimidade a composición da Xunta directiva, presidida por Lucía Santiago Díaz, con Beatriz Pérez Mosquera exercendo de secretaria e Manuel Adame Moldes de tesoureiro. Ademais forman parte da directiva como vogais, Charo Rilo, Christina Moreira e Daniel López.

O Viso, en Lodoselo: a enerxía do amor á terra feita acción, proxecto e coidado da xente

Na asemblea tamén se informou dos avances na organización da próxima Romaxe 2024 en Lodoselo, baixo

o lema “A Terra quer coidados”, coa colaboración da xente da localidade, principalmente do CDR, que nos acompañaron nesta xornada.

Toño Corbal presentou a experiencia de Lodoselo, que no seu inicio -1985- tiña a forma da Asociación Cultural O Cruceiro, que en 1990 pasa a ser un CDR en rede con outros centros rurais, que fixo boa parte do seu camiño inspirado e complementado con “Preescolar na casa” e que hoxe é unha aldea de desenvolvemento integral con base comunitaria, atendendo a infancia e á vellez, con programas innovadores de inclusión social e bio-coidados.

Inspirados no “desenvolvemento a escala humana”, en Gustavo Freire, e no saber facer, ser e estar dos veciños e veciñas, son un referente de como facer da necesidade de coidados da xente un motor de activación, autoestima e cambio positivo na Galicia rural.

E rematamos a xornada cunha pequena e sentida celebración da Candeloria animada por Marta Sopeña e Nuria Núñez.

Mato, meu irmán maior

Non teño irmáns, pero coido ter idea cabal do que significan na vida de calquera persoa. E cando onte me preguntaron que era para min Xesús Mato dixen que era como meu irmán maior.

Non digo “irmán máis vello”, porque Mato nunca foi vello, nin aos 91 anos, porque tiña esa viveza moza, esa picardía natural, esa inocencia consciente, esa grandeza incontible. E hoxe teño que despedir ao irmán; irmán non por vínculo familiar, si por identidade humana, polo que me ten ensinado sen palabras; pola amizade, polo exemplo, polo amor á terra e ás xentes... polos cincuenta e cinco anos de identidade amiga. Irmán compartido con centos, milleiros, de beneficiados polo seu ser e facer.

Vímonos por última vez o domingo pola mañá que, sen poder falar, estaba especialmente expresivo. Ángel, o

sobriño que o acompañaba, díxome que pola mañá dixera misa por señas e entón, ao despedirme, díxenlle: “xa que misaches, agora que me vou de viaxe, ben me podes dar a bendición”. Bendeciume sorrindo baixo a mascariña que lle facilitaba a respiración.

Era un varón santo que cando se lle mencionaba calquera acción que tiña realizado no campo da cultura, do social, da música, dos “minus” que el transformou en “válidos”, tiña unha sóa resposta: É porque son cura, e a un cura nada humano lle pode ser alleo.

Entregounos a vida a todos, estivo ao dispor de todos. Ensinounos a camiñar pola vida, mirando ao futuro, transformando o presente. Quedamos orfos, pero non hai quen nos quite o vivido con el. Dise que quen sofre a perda dun membro sente, ás veces, a dor nese membro. A min, que non

tiven irmáns físicos, dóeme ese irmán maior que sempre botarei en falta.

Xesús Mato, sacerdote e fundador de Fuxan os Ventos, faleceu en febreiro aos 91 anos en Lugo.

Artigo publicado por XULIO XIZ en La Voz de Galicia e cedido para a súa reprodución en Irimia.

Xesús Mato obtivo a primeira **Medalla Castelao** concedida por petición popular, co apoio de máis de dúas mil cincocentas persoas e institucións. Máis dun cento de amigos participaron en cadanseu libro homenaxe cando cumpríu os 75 e os 90 anos de idade.

© Foto: de Alberto López, de La Voz de Galicia

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Coordinación da edición: Rosa María Rodríguez García.

Consello de redacción: Daniel López Muñoz, Luis Gómez Aldegunde, Lidia Campos Chan, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez, Lucía Santiago Díaz, Marta Sopena Font, Rubén Aramburu Molet, Tino Santiago, Baldomero Iglesias Dobarro (Mero), Xan Guillén Vázquez, Teresa Souto Loira, Christina Moreira, María Pereiro, Xabier Blanco, Clara Baliñas, Marisa Vidal, Xosé Lois Vilár, Lois Ferradás, Olga Álvarez, Beatriz Cedrón Vilár.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Tareixa Ledo Regal, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto Varela, Carlos Vázquez, Jessica Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Gumersindo Campaña Ferro, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana Bordas, Antón Laxe, Josecho Barca López, Felipe Arias Vilas, Elvira Santos, Beatriz Mosquera, Madó Domínguez, Anuncio Maroño, Clara Raposo, Beatriz García Turnes, Belén Caballo, Manuel García Turnes.

Recepción de artigos e colaboracións en: asoc.irimia@gmail.com

Subscricións:

Tel.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 35 Euros, de Apoio: 50 Euros. Cota de socio: 10 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 450 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

ACTIVIDADE SUBVENCIONADA pola Deputación DA CORUÑA

18F:
Quen falou de susto?

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Morreu de morte matada

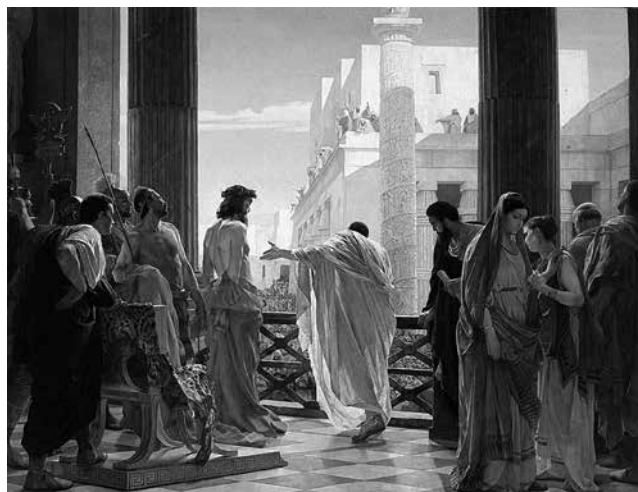
Quen matou a Xesús? Por que?

Preguntas necesarias para lle escaparmos ao predomnio do esquema encarnacionista, ahistórico e de interpretación mítica. Ese modelo dedutivo -encarnatorio-, insiste en que Xesús morreu “para...”; o modelo narrativo, busca o motivo: porfía en que morreu “porque...”. Se Xesús morreu de morte matada, por algo sería. Só desde a análise histórica se pode ascender a explicacións teolóxicas.

O incoación do arresto e da execución partiu das autoridades sacerdotais do templo xudeu e a causa do proceso reside no carácter global da súa conduta que se resume na acusación de blasfemia contra o Deus de Israel. Parece que os romanos reservaran para os seus tribunais o dereito a executaren a pena de morte e que, polo tanto, os xudeus non podían levar a cabo a execución, que eles practicaban a pedradas, mentres os romanos facíano decapitando con espada -*ius gladii*- ou, en caso de escravos ou prisioneiros, crucificándoos.

A súa revolución relixiosa foi tan contundente que non só afectaba á lei xudía e ao templo de Xerusalén -aos que nunca renunciou-, senón que ademais tiña forza de liberación política. A súa crítica do poder desgornecía de xustificación a ocupación romana. Temos, ademais, un texto evanxélico que non ofrece dúbida da súa crítica ao poder romano ocupante cando afirma que os reis estranxeiros se fan chamar benfeitores, pero tiranizan. Tal facían os ocupantes, que se impuñan títulos honoríficos de protectores e salvadores.

Nunha sociedade sacralizada coma a xudía, na que o político e máis o relixioso andaban moi mesturados, a praxe libertadora de Xesús tiña consecuencias na enteira sociedade. Que Caifás e Pilato se puxeran de acordo,

xustificao Joachim Gnllka: “A cooperación en materia procesual entre a instancia xudía e romana compréndese moi especialmente no caso de delitos que fan contra o Templo. En tempos dos gobernadores romanos os sumos pontífices eran establecidos no seu cargo por Roma: era Roma quen levaba a supervisión global do Templo. E no Templo ofrecíanse a diario sacrificios polo emperador e polo pobo romano”

A mensaxe de Xesús, en conxunto, era explosiva. Deuse unha dobre valoración: blasfemo para a autoridade relixiosa, rebelde para a romana.

A súa revolución relixiosa
foi tan contundente que
non só afectaba á lei
xudía e ao templo de
Xerusalén -aos que nunca
renunciou-, senón que
ademais tiña forza de
liberación política.

¹Texto tomado do libro “Na fronteira do misterio. Credo para xente non crédula”

© Fotografía/Imaxe_ Ecce homo, de Antonio Ciseri, 1862. Galería da arte moderna de Florencia

Para marcar a diferenza...

Estamos a escribir en febreiro e, a pesar de que co cambio climático o refraneiro vai ter que ser revisado no relativo ao tempo, a nós preocúpanos saber se este ano funcionará aquilo de que “Se a Candeloria chora, o inverno vai fóra; se a Candeloria ri, o inverno está por vir” Porque tal e como riu a Candeloria, auguramos paraugas ata ben entrado xuño... Pobre de quen! O caso é que ha facer falta auga e como nunca choveu que non escampara... deixámolo aquí para que non pense des que somos as mulleres do tempo.

Así que despois de poñervos en contacto coa realidade, reenganchamos onde o deixamos na nosa última cita. Andabamos daquela pola colocación do acento e despois de repasar as normas básicas de acentuación, ímoslle dar hoxe unha volta ao acento diacrítico. En primeiro lugar, imos ao “concepto”... O acento diacrítico é o acento gráfico que se lles pon a algunhas palabras (boa parte delas, monosílabas, é dicir, dunha soa sílaba) para diferenciar o seu significado do doutras que se escriben exactamente igual.

Veremos agora esas parellas. Para empezar, recordade que se algunha desas palabras con acento diacrítico se usa en plural, vai conservar o acento (*Veu só; Viñeron sós*), ou se se trata dun verbo e se lle engaden pronomes, tamén conservará o acento (*O xersei é grande; O xersei élle grande*). Tede sempre presente isto: esa palabra **pín-tase así!!!** Outra cousa que vos pode axudar a escribir correctamente é que dentro desas parellas, se unha ten vogal aberta e outra pechada, **a que se pronuncie aberta vai ser a que leve o acento gráfico**, por exemplo *óso* co o aberto é unha parte do noso esqueleto e acentuámolo para diferencialo de *oso* (animal). E coma toda norma con certo prestixio..., ten a súa excepción, hai que saber que podemos ter unha aberta que non se acentúa, isto é: a conxunción “e” (*Pepe e Rosa*) pronún-

ciase aberta e a 3.ª persoa do verbo *ser*, que leva o acento gráfico, tamén é aberta (*Lola é alta*). Pasa o mesmo con “pór” (verbo =poñer) e “por” (preposición, que se pronuncian as dúas pechadas e leva o acento gráfico o verbo. Daquela, estes exemplos xa nos dan pé para entrar na outra regra do til diacrítico: se un dos elementos é verbo e o outro non, **poñémoslle o acento gráfico ao verbo**:

- “Paula **e** (conxunción) mais Xaquín chegaron tarde”, fronte a “María (verbo “ser”) **é** alta”.

- “Marchou **por** (preposición) alí”, fronte a “Hoxe tes que **pór** (-poñer, verbo) ti a mesa”.

No caso que haxa dous verbos con diferente pronuncia, aplicamos a primeira regra, leva acento o aberto. Fixádevos nestes exemplos:

- “**Cómpre** (-é necesario) que fale des galego”, fronte a “Cando **compre** (do verbo comprar) un coche, lévotelo nel”.

- “**Cómpren** (-son necesarias) outras actitudes”, fronte a “Quero que **compre**n (do verbo comprar) mazás”.

E con verbos seguimos e neles imos centrar o que queda de artigo, porque

parece que todo o que temos para contarvos non nos vai caber. Reparade nos exemplos que vos deixamos:

- “Veño **da** (contracción de “de”, preposición) + “a”, artigo) feira”, fronte a “Pepe non **dá** (verbo “dar”) pesos a catro pesetas”.

- “Copiouno **das** (contracción de “de”, preposición, + “a”, artigo) nenas, fronte a “Ti non **dás** (verbo “dar”) puntada sen fío...”.

- “Quen **fora** (do verbo “ser”) grande...”. “Eu non **fora** (do verbo “ir”) aquel día”, fronte a “Bota o can **fóra**! (adverbio)”.

- “**Se** (conxunción) ti queres, imos xuntas”. “Non **se** (pronome) queixou”, fronte a “A **sé** (sede eclesiástica) episcopal”. “**Sé** (verbo “ser”) bo rapaz, ho!”.

- “Ti non **ves** (do verbo “ver”) un burro a tres pasos!”, fronte a “Xa **vés** (do verbo “vir”) cansado!”.

- “Eles **ven** (do verbo “ver”) mal!”, fronte a “El **vén** (do verbo “vir”) do cine”.

Efectivamente, non nos deu máis... Continuaremos!!!! E se houbese algunha dúbida, xa sabedes onde estamos!

Queimouse por pór a man no lume